

STORTINGET

Innst. 300 S

(2021–2022)

Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument 8:97 S (2021–2022)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Dag-Inge Ulstein og Olaug Vervik Bollestad om å sikre ureturnerbare asylsøkeres rett til å ta lønnet arbeid samt retten til grunnleggende helsehjelp for alle som oppholder seg i Norge

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendringer som sikrer at også asylsøkere som ikke har godkjent reisedokument eller tilsvarende, får muligheten til å arbeide, og at det gis anledning til å ha arbeidstillatelse inntil et eventuelt negativt vedtak på asylsøknaden effektueres.
2. Stortinget ber regjeringen fremme en sak for Stortinget om tilgangen på helsehjelp til personer uten fast oppholdstillatelse i Norge, som sikrer dem som allerede er i landet, forsvarlige primærhelsetjenester på lik linje med andre borgere.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens behandling

Komiteen har i brev av 16. februar 2022 til Justis- og beredskapsdepartementet ved statsråd Emilie Mehl

bedt om en vurdering av forslagene. Statsrådens uttalelse følger av vedlagte brev av 2. mars 2022. Komiteen har avholdt muntlig høring i saken.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Rune Støstad, Siri Gåsemyr Staalesen, Terje Sørvik og lederen Lene Vågslid, fra Høyre, Mudassar Kapur, Anne Kristine Linnestad og Mari Holm Lønseth, fra Senterpartiet, Heidi Greni, Kathrine Kleveland og Kari Mette Prestrud, fra Fremskrittspartiet, Sigbjørn Framnes og Erlend Wiborg, fra Sosialistisk Venstreparti, Grete Wold, fra Rødt, Tobias Drevland Lund, og fra Venstre, André N. Skjelstad, viser til Dokument 8:97 S (2021–2022) om å sikre ureturnerbare asylsøkeres rett til å ta lønnet arbeid samt retten til grunnleggende helsehjelp for alle som oppholder seg i Norge, fra representantene Dag-Inge Ulstein og Olaug Vervik Bollestad.

Komiteen er enig med forslagsstillerne i at retten til arbeid står sterkt i Norge og er et bærende prinsipp i den moderne samfunnsforståelse. Det å kunne forsørge seg selv og sin familie gjennom ærlig arbeid så sant man helsemessig er i stand til det, er viktig både for samfunnet og for den enkeltes selvfølelse.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre visertil at ureturnerbare asylsøkere etter en praksisendring i 2011 ikke lenger får lov til å arbeide.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, merker seg at forslagsstillerne mener det er god grunn til å se på hvordan man kan sikre reelt ureturnerbare asylsøkere – eller asylsøkere det ikke er mulig for norske myndigheter å tvangsreturnere – en klar rett til å arbeide så lenge de oppholder seg i Norge.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, viser videre til at retten til helsehjelp for ureturnerbare og andre migranter uten oppholdstillatelse er begrenset til øyeblikkelig hjelp og helsehjelp som er helt nødvendig og ikke kan vente (jf. forskrift om rett til helse- og omsorgstjenester til personer uten fast opphold i riket).

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, merker seg at forslagsstillerne mener retten til helsetjenester bør ta utgangspunkt i individets medisinske og psykologiske behov, ikke i innvandringsregulerende hensyn.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til statsrådets svarbrev, hvor de konkrete forslagene som fremmes i representantforslaget, er omtalt. Disse medlemmer vil understreke at alle som oppholder seg i Norge, har rett til øyeblikkelig hjelp fra den kommunale helse- og omsorgstjenesten og fra spesialisthelsetjenesten. Disse medlemmer viser til at alle som oppholder seg i Norge, også har rett til helsehjelp i situasjoner der pasientens tilstand er slik at det mest sannsynlig i løpet av kort tid vil oppstå et behov for øyeblikkelig hjelp. Disse medlemmer vil også understreke at gravide i stor grad har samme rett til helsehjelp som personer med lovlig og fast opphold.

Disse medlemmer mener hensynet til barnets beste skal være grunnleggende, slik det er nedfelt i Barnekonvensjonen, og viser til at dersom barnet trenger oppfølging av en fast lege for å få forsvarlig helsehjelp, må kommunen sørge for dette. Disse medlemmer viser til at personer som er psykisk ustabile og utgjør en fare for seg selv og andre, har rett til helsehjelp også når de oppholder seg ulovlig i Norge, og at det samme gjelder retten til svangerskapsavbrudd etter regler i abortloven og smittevernhelp etter smittevernloven.

Disse medlemmer mener det er svært viktig at pasienter uten lovlig opphold faktisk får den helsehjelpen de har krav på. Disse medlemmer mener det er av avgjørende betydning at helsepersonell har god kompetanse på hvilke rettigheter disse pasientene har. Disse medlemmer viser til at regjeringen vil foreta

en gjennomgang for å sikre at rettighetene til papirløse praktiseres etter intensjonen.

Disse medlemmer viser til at de aller fleste asylsøkere som får endelig avslag, kan returnere til hjemlandet dersom de samarbeider om hjemreisen. I unntakstilfeller hvor hjemlandets myndigheter nekter å ta imot egne borgere som selv ønsker å returnere, åpner utlendingsforskriften § 8-7 for at det kan gis oppholdstillatelse som gir rett til å ta arbeid dersom det ikke er tvil om utlendingens identitet. Disse medlemmer mener det er avgjørende for asylordningens legitimitet og bærekraft at norske myndigheter fastholder asylsøkeres plikt å rette seg etter lovlig fattede avslag. Dersom det åpnes for at personer uten lovlig opphold likevel kan arbeide i Norge, ville dette etter disse medlemmers mening undergrave både asylinstituttet og en regulert innvandring til Norge.

Disse medlemmer viser videre til at dagens utlendingsregelverk (utlendingsloven § 94 og utlendingsforskriften § 17-26) allerede åpner for å gi midlertidig arbeidstillatelse til asylsøkere. Det er imidlertid et vilkår for slik tillatelse at det ikke er tvil om søkerens identitet, og at asylsøkeren som hovedregel fremlegger godkjent reisedokument eller nasjonalt identitetskort. Vilkåret er ment å stimulere til fremleggelse av reisedokumenter og avklaring av asylsøkernes identitet.

Disse medlemmer understreker at det er et samfunnsproblem når det oppholder seg mennesker i Norge med mulig falsk identitet. Regelverket bør derfor hindre at personer med tvilsom identitet gis anledning til å delta i samfunnet gjennom arbeid på lik linje med asylsøkere som har bidratt til å avklare egen identitet. Disse medlemmer ser på dette som viktige hensyn, og kan ikke se at det i begrunnelsen for forslaget fremkommer argumenter som tilsier en annen vurdering. Disse medlemmer mener det fortsatt må være et utvetydig mål at alle asylsøkere gir korrekte opplysninger og fremlegger den dokumentasjon det er rimelig å forvente.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet støtter ikke forslaget. Disse medlemmer peker på at i henhold til utlendingsloven har asylsøkere med endelig avslag plikt til å forlate Norge. De aller fleste asylsøkere som får endelig avslag, kan returnere til hjemlandet dersom de samarbeider om hjemreisen. Bare helt unntaksvis skjer det at hjemlandets myndigheter nekter å ta imot egne borgere som selv ønsker å returnere.

Disse medlemmer viser til at for de få tilfellene der retur ikke kan skje til tross for at asylsøkeren har samarbeidet, åpner utlendingsforskriften § 8-7 for at det kan gis oppholdstillatelse som gir rett til å ta arbeid. Det er en forutsetning at det ikke er tvil om utlendingens identitet.

Disse medlemmer deler også departementets vurdering om at det er helt sentralt at en fastholder at asylsøkere plikter å rette seg etter lovlig fattede avslag. Dersom de som ikke samarbeider om retur, gis adgang til å ta lønnet arbeid i Norge, vil det bidra til at enda færre respektererplikten til å forlate landet. Det kan også føre til at utlendinger søker asyl i Norge alene i den hensikt å kunne arbeide og tjene penger her. En slik ordning vil undergrave både asylinstituttet og en regulert innvandring til Norge, og det er uheldig.

Disse medlemmer støtter dagens praksis og lover hva angår andre del av forslaget, og disse medlemmer understreker at slik det foreligger nå, har alle som oppholder seg i Norge, rett til øyeblikkelig hjelp fra den kommunale helse- og omsorgstjenesten og fra spesialisthelsetjenesten.

Disse medlemmer mener videre at det er tilstrekkelig med helsehjelp etter dagens praksis, og støtter derfor ikke en ytterligere utviding av loven.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti understreker at retten til arbeid står sterkt i Norge. Det oppleves som viktig å kunne forsørge seg selv og familien med egen inntekt, både for den enkelte og for samfunnet. Når det gjelder personer som har fått avslag på opphold i Norge, men som av ulike årsaker ikke kan returnere, så mener dette medlem at det på et tidspunkt må gis en mulighet for å bli integrert i det landet hvor man faktisk oppholder seg. Å la mennesker som er definert som ureturnerbare eller som er «i limbo» kunne arbeide og forsørge seg selv lovlig, vil redusere risikoen for svart arbeid, sosial nød og kriminalitet.

Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i forbindelse med statsbudsjettet for 2020 fremmet forslag om at mennesker som ikke kan returnere til hjemlandet, må få mulighet for å arbeide lovlig, så lenge de ikke kan sendes ut.

Dette medlem påpeker at rett til nødvendig helsehjelp er mangelfull for en gruppe som bor i Norge, og at helsehjelp for ureturnerbare og andre migranter uten oppholdstillatelse ikke er tilstrekkelig. Det er kun få steder der frivillige yter nødvendig helsehjelp, noe som er uakseptabelt. Norge har fått kritikk fra FN, som mener man bryter menneskerettighetene. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti har flere konkrete forslag til lovendringer som kan gjøres for å sikre bedre helsehjelp til papirløse flyktninger og migranter, jf. Innst. 244 S (2021–2022), som nylig var til behandling i helse- og omsorgskomiteen.

Dette medlem deler ikke regjeringens bekymring for at rett til nødvendig helsehjelp vil medføre at flere vil komme til Norge for å få gratis behandling, da det ikke foreligger noen forskning som underbygger dette. Mennesker på flukt søker trygghet, og vil ikke rei-

se til et land bare fordi man får helsehjelp når man blir syk.

Komiteens medlem fra Rødt støtter forslaget om å sikre ureturnerbare asylsøkere rett til å ta lønnet arbeid i Norge. Dette medlem vil fremheve at retten til arbeid er en sentral rettighet som står sterkt i Norge. Arbeid og inntekt er helsefremmende, særlig med tanke på psykisk helse, og kan gi økt mestring og muligheten til å forsørge seg selv og sin familie. Deltaelse i arbeidslivet er også positivt for integrering i det norske samfunn. Dette medlem vil videre påpeke at retten til arbeid er nedfelt i Grunnloven og FNs verdenserklæring om menneskerettigheter. Dette er en rettighet som også burde tilfalle papirløse og ureturnerbare asylsøkere i Norge på lik linje med andre borgere. Dette medlem mener det er et tap for samfunnet som helhet at en gruppe mennesker i arbeidsfør alder nektes å ta del i det norske arbeidslivet.

Dette medlem støtter også forslaget om at ureturnerbare asylsøkere skal ha rett til grunnleggende helsehjelp på lik linje med andre borgere i Norge. Dette medlem vil tørre å mene at det ikke hører hjemme i Norge i 2022 å nekte en sårbar gruppe mennesker retten til helt grunnleggende helsetjenester som tilfaller resten av samfunnet som en selvfølge. Dette medlem mener på det sterkeste at retten til forsvarlige og grunnleggende helsetjenester må gå foran de såkalte innvandringsregulerende hensynene, som dessverre nok en gang får forrang foran de menneskelige hensynene når det gjelder ureturnerbare asylsøkere og papirløse. Dette medlem stiller seg bak innspillet fra Fellesorganisasjonen (FO), som påpeker at dette er mennesker som flykter fra krig og forfølgelse, ikke for å få gratis helsehjelp i Norge. Dette medlem stiller seg videre bak bekymringen om at mangel på rett til helsehjelp også rammer barn, og at dette kan stride mot FNs barnekonvensjon, som slår fast at barn har rett til helsehjelp.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendringer som sikrer at også asylsøkere som ikke har godkjent reisedokument eller tilsvarende, får muligheten til å arbeide, og at det gis anledning til å ha arbeidstillatelse inntil et eventuelt negativt vedtak på asylsøknaden effektueres.»

«Stortinget ber regjeringen fremme en sak for Stortinget om tilgangen på helsehjelp til personer uten fast oppholdstillatelse i Norge, som sikrer dem som allerede er i landet, forsvarlige primærhelsetjenester på lik linje med andre borgere.»

Komiteens medlem fra Venstre mener at grunnforutsetningene for å kunne bidra til samfunnet er arbeid og god helse. Papirløse immigranter bør derfor få arbeidstillatelse og rett til grunnleggende helsehjelp.

Dette medlem viser til at klarlagt identitet er et viktig kriterium for arbeidstillatelse etter utlendingsloven § 94 og utlendingsforskriften § 8-7. For papirløse immigranter er det åpenbart vanskelig å klargjøre identiteten sin. Samtidig er det mange i denne situasjonen som verken kan reise ut av landet eller får muligheten til å leve et verdig liv her fordi det ikke finnes hjemmelsgrunnlag for å finne løsninger for denne gruppen. Dette medlem ønsker at regjeringen skal utrede et juridisk grunnlag for at denne gruppen kan få arbeidstillatelse, og komme tilbake til Stortinget med et slikt forslag.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre viser til at Norges praktisering av retten til nødvendig helsehjelp for ureturnerbare og andre migranter uten oppholdstillatelse er kritisert av FNs komité for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter. Disse medlemmer tar denne kritikken på dypst alvor.

Disse medlemmer viser videre til at statsråden i svarbrevet ser behov for en gjennomgang for å sikre at rettighetene knyttet til helsehjelp praktiseres etter intensjonen, og at statsråden vil gjennomføre en slik gjennomgang.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen iverksette nødvendige tiltak for å sørge for at ureturnerbare asylsøkere og papirløse migranter har reell tilgang til nødvendig helsehjelp, og ber regjeringen i denne sammenhengen påse at Norges menneskerettslige forpliktelser på dette området blir fulgt opp, og om nødvendig komme tilbake til Stortinget med forslag for å sørge for at disse forpliktelsene blir ivaretatt.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendringer som sikrer at også asylsøkere som ikke har godkjent reisedokument eller tilsvarende, får muligheten til å arbeide, og at det gis anledning til å ha arbeidstillatelse inntil et eventuelt negativt vedtak på asylsøknaden effektueres.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen fremme en sak for Stortinget om tilgangen på helsehjelp til personer uten fast oppholdstillatelse i Norge, som sikrer dem som allerede er i landet, forsvarlige primærhelsetjenester på lik linje med andre borgere.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen iverksette nødvendige tiltak for å sørge for at ureturnerbare asylsøkere og papirløse migranter har reell tilgang til nødvendig helsehjelp, og ber regjeringen i denne sammenhengen påse at Norges menneskerettslige forpliktelser på dette området blir fulgt opp, og om nødvendig komme tilbake til Stortinget med forslag for å sørge for at disse forpliktelsene blir ivaretatt.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:97 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Dag-Inge Ulstein og Olaug Vervik Bollestad om å sikre ureturnerbare asylsøkeres rett til å ta lønnet arbeid samt retten til grunnleggende helsehjelp for alle som oppholder seg i Norge – vedtas ikke.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 10. mai 2022

Lene Vågslid

leder

Grete Wold

ordfører

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Justis- og beredskapsministeren

Kommunal- og forvaltningskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
22/1071 - GBO

Dato
02.03.2022

**Dokument 8:97 S (2021-2022) Representantforslag fra
stortingsrepresentantene Dag-Inge Ulstein og Olaug Vervik Bollestad**

Jeg viser til oversendelse fra Kommunal- og forvaltningskomiteen av 16. februar 2022, hvor komiteen ber om min vurdering av representantforslaget 8:97 S (2021–2022) fra stortingsrepresentantene Dag-Inge Ulstein og Olaug Vervik Bollestad om å sikre ureturnerbare asylsøkeres rett til å ta lønnet arbeid samt retten til grunnleggende helsehjelp for alle som oppholder seg i Norge.

Ad. forslag nr. 1:

Forslaget lyder: «Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendringer som sikrer at også asylsøkere som ikke har godkjent reisedokument eller tilsvarende, får muligheten til å arbeide, og at det gis anledning til å ha arbeidstillatelse inntil et eventuelt negativt vedtak på asylsøknaden effektueres»

Etter utlendingsloven har asylsøkere med endelig avslag plikt til å forlate Norge. Utreise skal skje av eget tiltak og for egen regning innen en fastsatt frist. Dersom asylsøkeren ikke reiser frivillig innen fristen, risikerer vedkommende å bli sendt til hjemlandet med tvang.

De aller fleste asylsøkere som får endelig avslag kan returnere til hjemlandet dersom de samarbeider om hjemreisen. Bare helt unntaksvis skjer det at hjemlandets myndigheter nekter å ta imot egne borgere som selv ønsker å returnere. For de få tilfellene der retur ikke kan skje til tross for at asylsøkeren har samarbeidet, åpner utlendingsforskriften § 8-7 for at det kan gis oppholdstillatelse som gir rett til å ta arbeid. Det er en forutsetning at det ikke er tvil om utlendingens identitet.

Jeg mener det er helt sentralt at vi fastholder at asylsøkere plikter å rette seg etter lovlig fattede avslag. Dersom de som ikke samarbeide om retur gis adgang til å ta lønnet arbeide i Norge, vil det bidra til at enda færre respekterer plikten til å forlate landet, og kan også føre til at utlendinger søker asyl i Norge alene i den hensikt å kunne arbeide og tjene penger her. En slik ordning vil undergrave både asylinstituttet og en regulert innvandring til Norge.

I sin begrunnelse for forslaget skriver representantene at «ureturnerbare asylsøkere får etter en praksisendring i 2011 ikke lenger lov til å ta arbeid». Til dette vil jeg bemerke at det ikke har vært noen endring på dette området i utlendingsloven. Dagens bestemmelser, som innebærer at man må ha en oppholdstillatelse eller en særskilt tillatelse til å ta arbeid, og at personer som har fått avslag på en asylsøknad som det klare utgangspunkt ikke kan arbeide, innebar ikke noen endring gruppens rett til å arbeide da den trådte i kraft i 2010. Imidlertid skjerpet skattemyndighetene rundt 2011 sin praksis for utdeling av skattekort til personer uten lovlig opphold. Dette førte til at det ble bedre samsvar mellom retten til å arbeide etter utlendingsloven og muligheten til å få skattekort.

Representantene viser for øvrig til at Norges menneskerettslige forpliktelser, og særlig Grunnloven § 110 om statens plikt til å legge forholdene til rette for at ethvert arbeidsdyktig menneske kan tjene til livets opphold ved arbeid eller næring. Til dette vil jeg bemerke at dette regelverket ikke kan tolkes slik at Norge har en menneskerettslig forpliktelse til å gi enhver utlending som oppholder seg ulovlig i landet rett til å arbeide. En slik forståelse av de menneskerettslige forpliktelser vil undergrave statenes rett til en regulert innvandring, noe som neppe har vært hensikten.

Når det gjelder representantenes forslag om en lovendring som sikrer at også asylsøkere som ikke har godkjent reisedokumenter bør få muligheten til å arbeide, vil jeg vise til at dagens utlendingsregelverk (utlendingsloven § 94 og utlendingsforskriften § 17-26) allerede åpner for å gi midlertidig arbeidstillatelse til asylsøkere. Det er imidlertid et vilkår for slik tillatelse at det ikke er tvil om søkerens identitet, og at asylsøkeren som hovedregel fremlegger godkjent reisedokument eller nasjonalt identitetskort. Vilkåret er ment å stimulere til fremleggelse av reisedokumenter og avklaring av asylsøkernes identitet. I utlendingslovens forarbeider ble det også lagt til grunn at det vil gi et uheldig signal om ikke tvil om identiteten skal ha konsekvenser for muligheten til å ta arbeid mens søknaden behandles. Videre ble det vist til at det må være et mål at alle asylsøkere gir korrekte opplysninger og fremlegger den dokumentasjon det er rimelig å forvente. At det oppholder seg mennesker i Norge på mulig falsk identitet er et samfunnsproblem. Regelverket bør hindre at personer med tvilsom identitet gis anledning til å delta i samfunnet gjennom arbeid på lik linje med asylsøkere som har bidratt til å avklare egen identitet. Jeg mener dette er viktige hensyn, og kan ikke se at det i begrunnelsen for forslaget fremkommer argumenter som tilsier en annen vurdering.

Ad. forslag nr. 2:

Forslaget lyder:

Stortinget ber regjeringen fremme en sak for Stortinget om tilgangen på helsehjelp til personer uten fast oppholdstillatelse i Norge, som sikrer dem som allerede er i landet, forsvarlige primærhelsetjenester på lik linje med andre borgere.

Jeg har innhentet følgende fra Helse- og omsorgsdepartementet:

«Alle som oppholder seg i Norge, har rett til øyeblikkelig hjelp fra den kommunale helse- og omsorgstjenesten og fra spesialisthelsetjenesten.

Både menneskerettighetene og rent humanitære hensyn taler for å gi et tilbud som går utover øyeblikkelig hjelp. Alle som oppholder seg i Norge, har derfor også rett til helsehjelp som er helt nødvendig og ikke kan vente. Det omfatter blant annet situasjoner der pasientens tilstand er slik at det mest sannsynlig i løpet av kort tid vil oppstå et behov for øyeblikkelig hjelp.

Barn og gravide uten lovlig opphold har i stor grad samme rett til helsehjelp som personer med lovlig og fast opphold. Personer som er psykisk ustabile og utgjør en nærliggende og alvorlig fare for eget eller andres liv eller helse, har rett til psykisk helsevern også når de oppholder seg ulovlig i Norge. Alle som oppholder seg i Norge, har dessuten rett til svangerskapsavbrudd etter reglene i abortloven og smittevern hjelp etter smittevernloven.

Regelverket er samlet og tydeliggjort i forskrift 16. desember 2011 nr. 1255 om rett til helse- og omsorgstjenester til personer uten fast opphold i riket.

Personer uten fast opphold i Norge skal som hovedregel selv betale for helsehjelpen. Personer uten lovlig opphold kan likevel ikke nektes helsehjelp de har rett til etter forskriften, under henvisning til manglende dokumentasjon på betalingsevne. Hvis pasienten ikke selv kan dekke utgiftene, må de dekkes av helseinstitusjonen, kommunen eller tjenesteyteren.

Stortinget sluttet seg ved innføringen av fastlegeordningen i 2001 til forutsetningen om lovlig opphold for å få rettigheter i fastlegeordningen ved å knytte retten til å stå på liste hos fastlege til reglene i folkeregisterloven. Et hovedhensyn bak fastlegeordningen er å ivareta kontinuiteten i behandlingsrelasjonen mellom pasient og lege. Dette hensynet er mindre relevant for personer som oppholder seg ulovlig i landet, fordi det forutsettes at de skal forlate landet så snart som mulig.

Kommunen har plikt til å dimensjonere allmennlegetjenesten slik at det er kapasitet til å behandle alle pasienter som til enhver tid oppholder seg i kommunen. Dette gjelder

også de som ikke har rett til å stå på liste hos en fastlege. Det er opp til kommunen å velge den organiseringen som er hensiktsmessig, for eksempel ved bruk av legevakt, kommunelege eller særskilte avtaler med enkelte fastleger.

Jeg er kjent med uttalelsen fra FNs komité for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter i komitéens sjette rapport om Norge fra 2020.

Personer uten lovlig opphold i Norge har i mange tilfeller ikke forholdt seg til vedtak om at de skal reise ut av landet. Å gi personer uten fast opphold i Norge samme rett til helsehjelp som personer med fast opphold på grunnlag av oppholds- og/eller arbeidstillatelse, vil kunne føre til at flere vil komme til Norge for å få gratis behandling. Det vil etter mitt syn være uheldig og feil bruk av helseressursene.

Jeg mener at regelverket innfrir våre internasjonale forpliktelser. Jeg ser derfor ikke behov for å foreslå generelle utvidelser av rettighetene personer uten fast opphold i Norge har til helse- og omsorgstjenester.

Jeg mener at oppmerksomheten bør rettes mot å sikre at pasienter uten lovlig opphold faktisk får den helsehjelpen de har krav på. Vi må blant annet sørge for at helsepersonell har god kompetanse på hvilke rettigheter disse pasientene har.

Samfunnet er ikke tjent med at personer uten lovlig opphold er redde for å oppsøke helsetjenesten når de har behov for øyeblikkelig helsehjelp. Det er derfor viktig at disse pasientene blir trygge på at de kan motta hjelp.

Jeg ser behov for en gjennomgang for å sikre at rettighetene praktiseres etter intensjonen. Det vil vi gjøre, men jeg ber om forståelse for at koronahåndteringen bidrar til at det vil kunne ta noe tid.»

Med hilsen

Emilie Mehl